

באיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

ששים גיבורים
מוקדש לזכות חתן
הבר מצוה נ"י
שיגדל בתורה ויראת שמים
לתפארת משפחתו הרוממה

להערות, הארות והוספות על הענינים הנכתבים בעלון, לתרומות והנצחות, נא לפנות ל: 0527680034@okmail.co.il או ל: 0527680034 בין הסדרים. או בת.ד. 5397 ירושלים, או בפקס 0722164414 ולציין עבור מערכת עלון כאיל תערוג

פניני הפרשה

"ופחדת לילה ויומם" – זה הלוקח תבואה מערב שבת לערב שבת. "ולא תאמין בחיירך" – זה הסומך על הפלטר [נחתום שמו] עכ"ל.

ומצאנו בפירושו ה"ענף יוסף" בשם ה"יפה מראה" על המדרש באסתר רבה, שכתב וז"ל: איכא למידק, דהכא משמע שיש לקנות תבואה לשנים רבות מפני פחד רעבון, וזה נראה מיעוט ביטחון. ובהיפך זה אמרו במכילתא ובתנחומא פרשת המן [וכן הוא בגמרא סוטה מח, ב] מי שיש לו לאכול היום, ואומר מה אוכל למחר, הרי זה מקטני אמנה, כי מי שברא יומו ברא פרנסתו [וכענין שאומרת הגמרא במסכת נדה (לא, ב): בא זכר, בא ככרו עמו].

ו"ל, דהתם לענין ריוח האדם, שה' פותח את ידו לתת לכל אחד די מחסורו, כי בזה יש לבטוח בהשגחה פרטית לישראל, אבל במציאות המזונות בעולם שהוא נידון אחר רובו, יש לפחד ממכת מדינה הנמצאת בעולם, כגון העדר גשמים, ארבה ושדפון וכיוצא. ואע"ג דכתיב (איוב ה, כ): "ברעב פדך ממות", מכל מקום, אין סומכין על הנס.

עוד י"ל, דכוונת המכילתא והתנחומא, שלא להצטער ולפחד במה שאין בידו לעשות, כי ראוי לבטוח ברחמי שמים, אבל במה שביד אדם לעשות, יש לו לעשות כל מה שבידו לעשות שלא יסמוך על הנס, וכמו שנאמר (דברים כח, כ): "בכל משלח ידך אשר תעשה". והמקצר מהכין עצמו, ולקבל עזר האלוקי במה שאפשר בידו, גורם לקצר השפע והעזר האלוקי ממנו, עכ"ל.

ושמענו ממרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א, שביאר את כוונת המדרש לענין שנת בצורת, שאז ראוי לאדם לדאוג על פרנסתו, ואינו נחשב עי"ז לקטני אמנה, כמו שמצינו באברהם אבינו שירד למצרים מחמת הרעב (בראשית יב, י). ואף יצחק אבינו היה יורד לולי נצטוו בפירוש "אל תרד מצרימה" (שם כו, ב). ויעקב אבינו אמר לבניו (שם מב, ב): "ויאמר הנה שמעתי כי יש שבר במצרים רדו שמה ושברו לנו משם ונחיה ולא נמות", ולא סמכו על בטחונם בה' שיזמין להם פרנסתם במקומם. ועל כרחק הטעם, דמכיון שהקב"ה מנהיג את העולם בהנהגה של רעב ומחסור, הוא חפץ שהנבראים ידאגו על צרכיהם ויעשו ככל יכולתם בזה, ועד כדי כך, שבשנות בצורת, גם השומר מזון למשך שלוש שנים, נחשב חכם, ואין זה חסרון במדת הבטחון שלו. ואף לבטל מלימודו ראוי בעבור זה. משא"כ בשנים כתיקנן, ההנהגה הראויה היא כפי המבואר בגמרא בסוטה, שלא לדאוג דאגת מחר, עכ"ד. (הרה"ג ר' ה. ק. בס' הללי נפשי שם).

מת במחנה לוי

ויקח משה את עצמות יוסף עמו (שמות י"ג י"ט)

טמא מת מותר להיכנס למחנה לוי, ולא טמא מת בלבד אמרו, אלא אפילו מת עצמו, שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו, עמו במחיצתו. (פסחים דף ס"ז ע"א, סוטה דף כ' ע"ב).

הערוך לנר בסוכה דף כ"ה ע"ב, ובפני דוד להחיד"א על התורה פרשת בשלח הקשו, הא קברי צדיקים אינם מטמאין, ואם כן מאי ראייה מארונו של יוסף, הרי אינו מטמא.

ויש לומר, דמה שאמרו דקברי צדיקים אינם מטמאין, אין זה דין בכללות דאין מטמאין, רק כמו שהותר לכהן ליטמא למת מצוה, כך גם משום כבודן של צדיקים הותר ליטמא להם, אבל בלא זה אין היתר, ושפיר מוכח מארונו של יוסף דמת וטמא מת מותרין במחנה לוי. (אילת השחר יבמות דף ז' ע"ב תוד"ה וראה ד"ה שם בא"ד)

ההשאר מזונו ליום אחר

ויאמר משה אלהים איש אל יותר ממנו עד בקר. בשלח טז, יט

כתיב בקהלת (ב, יד) החכם עיניו בראשו והכסיל בחשך הולך וידעתי גם אני שמקרה אחד יקרה את כלם. ואיתא במדרש: ד"א "החכם עיניו בראשו" – זה שלקח חטים לשלש שנים. "והכסיל בחושך הולך" – זה שלקח חטים לשנה אחת! "וידעתי גם אני" וגו', וחזרתי "ואמרתי אני בלבי" וגו', זה אוכל וזה אוכל, א"כ "למה חכמתי אני אז יותר?" למה משכנית מאני מן קיטא לאמטי לי מזוני [למה משכנתי כלי מן החדר בשביל להמציא לידי מעות לקנות בעדס תבואה? – מת"כ]. וחזרתי ואמרתי "כי אין זכרון לחכם עם הכסיל לעולם וגו' הכל נשכח", למחר שנת בצורת באה, זה אוכל ביוקר וזה אוכל בזול. ה"ה": "ואין ימות החכם עם הכסיל".

ומעין דברי חז"ל כאן, מצאנו בריש אסתר רבה (פתוחה א): רבנן ורבי ברכיה אמרי והיו חייך תלואים לך זה שהוא לוקח חטים לשנה, (דברים כ"ח) ופחדת לילה ויומם זה שהוא לוקח חטין מן הסידיקי, ולא תאמין בחיירך זה שהוא לוקח לו מן הפלטר, ור' ברכיה אמר: "והיו חייך תלואים לך" – זה שהוא לוקח לו חטים לשלש שנים. "ופחדת לילה ויומם" – זה שהוא לוקח לו חטים לשנה. "ולא תאמין בחיירך" – זה שהוא לוקח לו חטים מן הסדקי.

ובגמרא מנחות (קג, ב) איתא: דאמר רב חנין: "והיו חייך תלואים לך מנגד" – זה הלוקח תבואה משנה לשנה [שאיין לו קרקע לזרוע, והיינו חיינו תלואים, שאינו יודע אם יהיו לו מעות לשנה הבאה – רש"י].

1 בעיקר ד' הגמ' שארונו של יוסף היה במחנה לוי **עיין בשיעורי רבינו עה"ת פ"ר עקב** (פרק ח' פסוק א') בדברי רש"י שאין המצוה נקראת אלא ע"ש גומרה שנאמר ואת עצמות יוסף וכו', והלא משה לבדו נתעסק בהם להעלותם אלא לפי שלא הספיק לגומרה וגמרוה ישראל נקראת על שמם, (ועיין סוטה יג), והעיר רבינו דבגמי סוכה כה. נראה שמשא לא נשא בעצמו את עצמותיו, דלדעת ריה"ג האנשים הטמאים היו נושאי ארונו של יוסף, והרי משה לא היה טמא, וצ"ל דאע"פ שלא נשא בעצמו מ"מ זה היה בפיקוחו, ואת זה הוא לא גמר, ע"ש.

2 בעיקר הדבר שאמרו דקברי צדיקים אינם מטמאין **עיין מה שהביא רבינו בספר ימלא פי תהלתך** עמ' צ"ו [במאמר 'הכהנים הוזהרו שלא ליטמא למת

ענין בפרשה - ואתם תחרישון

מעלת בולם פיו בשעת מריבה

שאל רבינו: איתא באבות על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, מאידך מצינו בחולין פ"ט א' תולה ארץ על בלימה, אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם פיו בשעת מריבה, א"כ על מה העולם עומד.

תירץ רבינו הגר"ח קניבסקי וכתב: אם בולם עצמו בשעת מריבה יזכה לתורה ולעבודה ולגמילות חסדים.

ורבינו הגרא"ל שטינמן אמר להביא לכך סייעתא מהגמ' בקידושין ע' ב' כל הפוסל פסול ואינו מדבר בשבחה לעולם ואמר שמואל במומו פוסל. ועוד שם בגמ' ע"א ב' אמר ליה זיל בתר שתיקתא כי האי דבדקי בני מערבא כי מינצו בי תרי בהדי הדדי חזו הי מנייהו דקדים ושתיק אמרי האי מיוחס טפי אמר רב שתיקותיה דבבל היינו יחוסא. הרי מבואר דהכל תלוי בשתיקותיה, ובה תלוי הכל.

ורבינו הגר"ח קניבסקי אמר על כך, שאכן ראה טובה, אבל אין צריך לכך ראייה ופשוט הוא.

סיפר רבינו הגר"ח קניבסקי, בא אליו אחד שחיבר ספר, וקיבל מכתב מלא גידופין וקללות בענין הספר ובא לבכות אצל רבינו על כך. אמר לו רבינו, גם לי יש מכתב כזה שקיבלתי כשהוצאתי את אחד מספרי ובשעתו לא עניתי לשולח והיום הוא ידיד שלי.

ושוב מעשה באחד שהוציא ספר, וקיבל מכתב ביקורת חריפה, כשהראה אותו לרבינו הגר"ח קניבסקי אמר לו רבינו, גם אני כשהוצאתי אחד מספרי כתב משהו ביקורת על ספרי ושתיקתי.

הראה רבינו הגרא"ל שטינמן: בכתר ראש לר' חיים מוולאזין זצ"ל בהלכות נשואין אות קי"ט שכתב וז"ל אמר רבינו: דבר מנוסה אם יהיה לאדם שונאים ח"ו אם יפעול אצלו שהם צדיקים גמורים וידין אותם לכך זכות תיכף יתהפך לבבם לאוהבים לו, עכ"ל. וע"ש בהערה. (שם)

מה התועלת שלך

סיפר רבינו שליט"א שבא יהודי ואמר שהי' לו עגמת נפש כל השנה מאחד שעשה לו צער, ועכשיו קשה לו מאד למחול לו, אמרתי לו: מה יהי' לך מזה שלא תמחול לו, בשלמא אם ע"י שלא תמחול לו הביזיונות ימחקו ניחא, אבל אינו כך, וא"כ מה התועלת שלך במה שההוא יענש מפני שביזה אותך, ושמע הדברים ונתרצה, ושאל אבל מה יהי' עם אשתי? אמרתי לו: לך תאמר דברים אלו גם לאשתך, ושוב חזר ואמר שגם אשתו השתכנעה מדברים אלו, אבל עכשיו שואל מה יהי' עם כל הביטול תורה שנגרם מכך? אמרתי לו זה כבר לא עסק שלך, זה העסק של הקב"ה. (צדיק כתמר יפרח)

מה מרוויחים

סיפר לנו עד ראה הרהגרש"א שליט"א: זכיתי והצטרפתי לאחת מנסיעותיו של מרן שליט"א לירושלים [באותה נסיעה אף עלה לנחם אבליים אצל מרן הגריש"א זצ"ל ביושבו על פטירת בתו הרבנית ברלין ע"ה], שבמהלכה השתתף בשמחת בר מצוה לנינו שהתקיימה באולם ברח' כי טוב שלצד גוש 80. היה זה לאחר התקופה המתוחה שבה יצאו הרבה פאשקווילים לבושתנו, והתנהלה הסתה פרועה כנגד מרן שליט"א, ובשל כך היה מתח כל הזמן שמא יקרה משהו. ואכן, כאשר מרן שליט"א יצא מהאירוע, קבוצת נערים מנוערים ששהו במעלה הרחוב בפנית רח' עלי הכהן החלו בצווחות קולניות מאוד כדרכם, ומיד גוננו המקורבים על מרן שליט"א והכניסוהו במהירות לרכב. כשנכנס שאל מה קרה? וחדב"נ הגר"ז ברלין אמר לו בבדיחותא [כדי להפיג את המתח] שהיו שם קבוצת בחורים שביקשו שיקחו אותם לנח"ל... מרן שליט"א הבין מיד, והתעטף בשתיקה במשך מספר דקות שנמשך עד שהרכב הגיע ליציאה מהעיר, כשכל העת היה מין שתיקה של מתח, ואז לפתע פנה ואמר בקול כהאי לי שנא: אינני מבין מה מרוויחים אנשים שאינם מוחלים למי שציער אותם, הרי אותו אחד יכול להיענש על כך, והרי כל שחבירו נענש על ידו אינו נכנס למחיצתו של הקב"ה. כל הנוסעים היו המומים ממש, וחדב"נ העיר, שהרי מצינו בגמרא שאמוראים הקפידו ונענשו בסיבתם, ומרן שליט"א הגיב מיד, אבל מה מרוויחים מכך? הרי בסוף הכל בא בחשבון...

תמיד לוותר

היה אחד שבא לרבינו ואמר לו שנהיה היום בן שלושים, מה לקבל על עצמו, אמר לו רבינו **תמיד תוותר, תמיד**. (צדיק כתמר יפרח)

סכנה בביזוי חכמים

שח רבנו: הנה אנשים כ"כ מזלזלים בבין אדם לחברו, נורא ואיום, בין אדם לחברו זהו אש שורפת!! ורוב העולם משחקים באש הזה, ועל אחת כמה וכמה ביזוי ת"ת, מבזים ראשי ישיבה, מבזים משגיחים, ולא יודעים שמשחקים באש, יש כ"כ הרבה אנשים שסובלים מהמחלה הזו, אמנם לא כולם אבל יש חלק שפגעו באנשים, **"כל המבזה תלמיד חכם אין רפואה למכתו"**, (שבת ק"ט ב') בעבור זה סובלים כל מיני יסורים, צרות ומחלות, וכל זמן שאדם לא מקבל מכה הוא לא חושב שצריך לבקש מחילה.

תמיד היו באים לבקש ממרן הרב שך זצ"ל מחילה, אנשים שהתחילו לסבול כל מיני צרות, ואח"כ היו רצים לבקש מחילה. וכן באים כאן מזמן לזמן לבקש מחילה, ואני מוחל לכולם.

היה אחד שאמר שקרים בשמי, והי' לי תרעומת גדולה עליו, אבל אח"כ חשבתי מה ייצא לי מזה שלא אמחול לו, גם דנתי אותו לכך זכות, שהוא לא היה משקר במזיד, אלא כיון שהיה רגזן בטבעו, ממילא לא שמע טוב, אדם שהוא כעס בטוח שהוא צודק ואיננו מדקדק ושם אל לבו למה שאחרים אומרים לו [וכמו שמצינו בגמ' שבועות דף כ"ו א' דמר מישתבע דהכי אמר מר ומר מישתבע דהכי אמר מר, דכל אחד היה בטוח דכך שמע].

ומיד הוסיף רבנו ואמר אני מוחל לו במחילה גמורה, שינוח בשלו' על משכבו.

דבאמת מה יש לבן אדם מזה שאינו מוחל לשני, וכי ע"י שהשני יסבול וייענש בקבר יועיל לו הדבר?

ואמר רבינו שמוסיף פרוטה עבורו לצדקה, בבוקר לפני התפילה. (צכ"י) והוסיף רבנו: מעולם לא הרגשתי טעם נקמה, דהיינו לשמוח ח"ו שקרה לההוא משהו, והוסיף שאינו מבין מה הטעם שאנשים מרגישים הנאה בנקמה.

אמנם הראה רבנו כמה פעמים את דברי הטורי אבן מגילה כת, א דהביא שם בזה"ל כתב הריב"ש בתשובה סימן (ר"כ) בשם הראב"ד דאע"ג דהרב שמחל על כבודו מחול דתורה דילי' היא היינו במידי דלית בי' בזיון אלא באותן דברים שחייב אדם לנהוג כבוד לרבו מחמת תורתו כגון לעמוד מפניו וכיוצא בזה יכול למחול. אבל על בזיונו אינו יכול למחול אדרבה אסור למחול דהתורה מתבזה בכך. [א"ה וע"ע בדברי הגאון רבי בנימין דיסקין זצוק"ל בתחילת הספר 'תורת האהל' שביאר את דברי הגמ' בברכות יט, א שאני צורבא מרבנן דקב"ה תבע יקריה. והענין למ"ש הרמב"ם ספ"ה מה' יסודי התורה דב' מיני חולו השם הא' אם עובר עבירה או שמיקל בחומר המצוה בפרהסיא ב' אם ת"ח עושה דבר מה שלא כשורה. הטעם שהכל למידין ממנו בק"ו שאין עליו תשובה ולפי גדלו כן ירבה חובתו להזהר, וכמ"ש רב יומא דף פ"ו א' כגון אנא דשקילנא בישראל ולא קיהיבנא דמי לאלתר. נמצא לפ"ז אם ע"ה אחד בודה מלבו לספר על ת"ח שעשה שלא כשורה, הוא הוא מחלל השם, וז"ש אף דליכא אסורא דלה"ר במספר על מי שכבר מת אכתי בצורבא מרבנן חולו ד' איכא כנ"ל, וקב"ה תבע ביקריי דילי' גופו שלא יתחלל שמו הגדול ואדרבא בהאי דנפלה מטללתא ובוועי' למוחי' ידעו כ"ע שהוציא דבת שקר על מר שמואל ונתקדש שמו יתברך].

בין אדם לחבירו

בין אדם לחברו זהו אש, ויש לאנשים תאוה לקבור את השני, לצער אותו, לעשות אותו לכלום, ועוד נהנים מהמריבה והמחלוקת, אדם לא מפחד מהגיהנם, כי זה לעתיד, **רק כשמקבל מכה ומתחיל לסבול רץ לבקש מחילה**. כך זה היה בכל הדורות מאז בריאת העולם, המריבה הראשונה היה בין קין להבל, חז"ל אמרו שהיו בני חמישים יום, וכבר אז רבו, ועד היום אנשים פוגעים אחד בשני. (צדיק כתמר יפרח)

הסבלנות

שמעתי מרבינו איך צריכה להיות צורת ההנהגה ע"פ המכתב בסוף ספר נפש החיים (בחלק המכתבים) שכתב לנכדו, ובתוה"ד וז"ל "ולחמותך ולנות ביתך תחלוק כבוד כראוי להם ושלא להכניס שום קפיידא בלבך על שום אדם, ואצ"ל שלא להשיב בקפדנות לשום אדם, וע"י מדת סבלנות משיג האדם רצונו יותר ויותר מע"י כל תקיפות שבעולם, ודרך כלל להיות נח לבריות ושלא להרבות שיחה עם כל האדם, אך להקדים שלום ולהיות בנחת לכל האדם ושלא להתיהר נגד שום אדם בשום דבר, כי זולת אשר בעת גבהות הלב נקרא האדם תועבה ובמה, כי לא נתקבל מאן דיהיר". עכ"ל. (צדיק כתמר יפרח)

אודות ישיבת חפץ חיים בכפר סבא - לרגל יום היארצייט של מייסד הישיבה הרב אברהם ריין ז"ל נלב"ע י"ג שבט תשנ"ז

רגיל רבנו לספר שבחו של ר' אברהם שהיה יליד וילנא והיה בעל מדות טובות ונעלות, [והבאנו בגליון פר' דברים תשע"ד מה שסיפר לו מהגרר"ע זצ"ל] וכשנלב"ע נסע רבנו להשתתף בהלוויתו בפ"ת למרות שבאותו עת לא חש בטוב ולא מסר שיעורים בישיבה. והנה בשנה זו ימלאו ע' שנה להרצת תורה של מרן רבנו שליט"א בארץ ישראל לאוי"ט, שבקיץ תש"ו נקרא לכהן כראש ישיבת כפר סבא, והבאנו כאן לרגל יום היארצייט של ר' אברהם ריין ז"ל מייסד והרוח החיה בישיבה זיכרונות אודות הישיבה [ואי"ה נמשיך עוד בא' הגליונות הבאים] עיקרי הדברים נכתבו במאמר הרב רא"כ שליט"א במוסף ית"נ סוכות תשע"ג ובתוספות מרובות. כידוע לרבנו יש פינה חמה מאוד לתקופה זו, וחביבות מיוחדת לבוגרים מהתקופה הזו, והסביר שהוא השקיע שם את כל כוחו והיה שם מהבוקר ועד הערב, עינו היתה פקוחה לגדלם ולרומם אותם. והוסיף פעם: הייתי אז אברך צעיר עני מאוד, חליפה לא היתה לי כי היא נקרעה, היתה לי חולצה עם טלאי וכך אמרתי שיעור ולמדנו. (הפנקס עמ' 151)

פתיחת הישיבה בכפר סבא

בח' אייר תרח"צ נהרג בתאונת דרכים הגאון הגדול רבי עזרא אלטשולר זצ"ל בעל התקנת עזרא ועו"ס, שהיה גר בכפר סבא, אחרי פטירתו הקימו ישיבה על קברו שנקראת בשם 'עזרא', וכיהן בה ראש ישיבה הגאון רבי אהרן יעקב קלפפיש זצ"ל מח"ס מנחת אהרן, ובהמשך בשנת תש"א עבר רא"י לירושלים, ונשארו בישיבה מתי מעט [ראה קובץ שערי ציון תשרי תרצ"ט] יצוין שיש בכמה מקומות אזכורים על ישיבה בכפר סבא שהיתה לפני שנה זו, ולע"ע לא ידוע לנו פרטים עליה.

הקמת ישיבת חפץ חיים

במקביל, בחול המועד פסח תש"ג התקיימה בפתח תקוה הועידה הארצית השלישית של צא"י. בוועידה דנו על שערוריית ילדי טהרן והתנועה החליטה לצאת למרחב ולהקים ישיבה. רבי אברהם ריין ז"ל ממייסדי צא"י החל לטפל בייסוד הישיבה והונח היסוד לגרעין הישיבה בסמוך לתל אביב. הניסיון לא צלח. ורק שנה לאחר מכן בחודש אייר תש"ד הוקמה הישיבה במושבה מגדיאל. כמה נימוקים היו בהנהלת צא"י לפתיחת הישיבה, ראשית: להוות כוח משיכה לחלק מסוים של חברים שבלעדי זה לא היו נמצאים בין כתלי הישיבה בכלל. וגם: כי תנועת צא"י שמה לה למטרה לייסד ישיבות במקומות נידחים שלא קיימות שם ישיבות אחרות ולכן נוסדה הישיבה במגדיאל כדי להפיץ את אור התורה בשרון הצפוני. קשים היו תנאי הישיבה ללא כל בסיס כספי וללא מקום מרווח לתלמידים ללימוד ולמגורים, הם התגוררו בחדר קטן ולמדו בבית הכנסת של מגדיאל במשך כל זמן הקיץ. באלול תש"ד עברו לכפר סבא הסמוכה בבית קטן ברחוב אוסטרובסקי 7, שם התאחדה עם ישיבת 'עזרא' שהייתה במקום, ואז הגיע לכהן בישיבה הרה"ג ר' נחום הכהן גולדשמיד זצ"ל ועבד קשה להביא תלמידים לישיבה, בישיבה היו כ-15 בחורים מבני ארץ ישראל ועוד כ-15 בחורים מילדי טהרן ששהו באכסניה בכפר סבא, בקיץ תש"ו עבר ר' נחום לכהן כרבה של שכונת מכבי בתל אביב במקום חמיו הגאון ר' בנימין אידלשטיין, ולשם כך חיפש ר' אברהם ראש ישיבה חדש לישיבה.

כראש הישיבה

סיפר ר' אברהם ריין: שהציעו לו לקחת את רבנו כראש ישיבה, הלך לביתו שהיה גר אז ברח' פיק"א בפתח תקוה, וראה אותו בעניות נוראה והיה נראה שלא יצליח כראש ישיבה, ורצה כבר לחזור כלעומת שבא, אבל התעוררו רחמיו והסכים לנסות רק התנה עמו כמה תנאים שיוכל לפטר אותו בקלות, ואז הוא הגיע בהתחלת הזמן, ור' אברהם חזר לביתו. הזמן התחיל ביום ה', ורק במוצאי שבת הגיע ר' אברהם לישיבה, וחשב כנראה שהכל תהו ובהו וכולם משתוללים שם, אך כשהגיע לישיבה רץ אליו מרחוק התלמיד שמואל דיקמן, ואמר לו ר' אברהם איזה ראש ישיבה מתוק הבאת לנו, כולם נמשכו אחריו בהתלהבות. (מפי חתנו הגר"ח גולדברג) לימים שאל חתנו [של ר"א] הגר"ח גולדברג שליט"א את תלמידי הישיבה דאז כיצד הצליח רבנו לקנות את לכם כל כך מהר, ואמרו שהוא ידע לקנות אותנו, בשיחות מוסר בסעודה שלישית בחושך, בנעימות וברוממות, ויש שהוסיפו שהרגשה הייתה שאנו סביב החזון איש של הדור הבא. ורבנו שליט"א סיפר: כל ביאתי לישיבת כפר סבא, הי' מבחינתם בדיעבד, כי למעשה הם רצו את ר' משה סולבייצק שהיה הראש ישיבה, אלא שהוא לא הסכים כי היה אז עדיין בחור, וכן רצו את ר' דוד רוטברג, וגם הוא לא רצה להיות רה"י בתור בחור, ור' אברהם שאל לחזור"א את מי לקחת אמר לו שיקח אותי, ובחוסר ברירה לקחו אותי, והתנה עמי עשרה תנאים, שיכול לשלוח אותי כעבור שבוע, כעבור חודש וכי' שכן לא ידע אם זה יהי טוב או לא, כיון שלקחני בחוסר ברירה, ולבסוף ב"ה רק עברו שבועיים, הבחורים היו מרוצים, ובא ואמר לי כל התנאים בטלים.

הבאת התלמידים

כשרבי אברהם ריין עמד לייסד את הישיבה חפץ חיים בכפר סבא הלך והתדפק על דלתות משפחות שישלחו את ילדיהם לישיבה. הוא היה נוסע אחת לכמה ימים לחיפה שם התאכסן אצל ש"ב הגאון רבי יצחק שולזינגר זצ"ל ודפק על פתחי תלמידים מסיימי בתי הספר היסודי לשכנעם לבא ללמוד בישיבה האגודאית החדשה בכפר סבא. כך הגיעו הגאון רבי שמחה קסלר זצ"ל, ויבלחט"א אחיו הגאון רבי אברהם שליט"א, הגאון רבי דוד כץ שליט"א, הגאון רבי שמריהו אלפא שליט"א ועוד, ובפעם הראשונה הגיעו מחיפה 12 בחורים לישיבה. במסגרת המסע בחיפה הגיע גם לבית משפחת דיקמן, הוא ביקש כי בנם שמואל המסיים כיתה ח' יבוא עמו לישיבה בכפר סבא שם יצמח לגדול בתורה ביראה ובמוסר, אך האמא אמרה שהוא בן יחיד ואיך תשלחו כל כך רחוק. אמר לה ר' אברהם, חנה אמו של שמואל הנביא שלחה את בנה היחיד לשבת בבית ד' ובתמורה קיבלה בן נביא אלוקים, אני לא בא לקחת את שמואל הבן יחיד שלכם אלא לתת לכם גדול בתורה וביראה, רק אם ילמד בישיבה שהיא על טהרת הקודש, תהיו בטוחים שאכן הוא הבן שלכם. ודבריו התקבלו. והבן בא עמו לישיבה בכפר סבא. התנאים בישיבה היו למטה מכל ביקורת, העניות זעקה מכל פינה ועל המזרונים שרצו דרך קבע פשפשים וזוחלים שונים ומשונים, כדי להרחיקם היה צורך לפזר על המיטה נפט, אך כל זה לא השפיע מאומה על כמיהתו של הנער שמואל ללימוד התורה על אף היותו מבית אשר כבן יחיד לא חסר לו שם דבר, הוריו לא ידעו על התת תנאים בהם חי בנם יחדם, וגם כשבאו לבקרו בישיבה עמוסים בארוחות, הצליח בתואנות שונות למנוע מהם לראות את חדרו בישיבה, חששו היה שמא יראו ההורים את המצב הגשמי בעליבותו, ובודאי לא יוכלו לעמוד בכך ויטלוהו עמהם חזרה לחיפה. מעטים היו אלו שהחזיקו מעמד בישיבה בתנאים הללו, המצב הגיע לכך שבשנתו השלישית בישיבה נותר בודד בשיעורו, ובשעות אחר"צ למד בחברותא עם ראש הישיבה רבנו שליט"א.

בהזדמנויות שונות מזכיר ראש הישיבה שליט"א בערגה את אותם שנים בישיבת חפץ חיים בכפר סבא אשר היו ימים של עמל התורה אמיתי מתוך דחקות.

בזמן קיץ של שנת תש"ח החליט ראש הישיבה כי תלמידו הבחור שמואל ראוי להמשיך בישיבה גדולה, ומכיון שהוא היה התלמיד הראשון שראש הישיבה שליט"א שלח לישיבה גדולה על כן נסע יחד עמו לישיבת פוניבז' בבני ברק, שם נבחר אצל מרן הגר"ד פוברסקי זצ"ל ובה המשיך ביתר שאת את עמלו בתורה, כשהוא זוכה לקירבה מיוחדת מרבנותיו ראשי הישיבה אשר בהם דבק ומתורם דלה.

בהמשך שהרב מפוניבז' התרשם מהבוגרים שהגיעו לפוניבז', והוא בעיני רוחו ידע לרכוש את טובי ראשי הישיבות לישיבותיו החליט להביא רבנו שליט"א לישיבה קטנה שהקים.

עוד סיפר רבי אברהם רייז"ל: התנאים היו קשים והיו גילויים של מסירות נפש, אחד התלמידים היה בן יחיד להוריו, כשהגיע אביו לבקרו נבעת הוא פגש אותו שוטף את ריצפת חדרו רצה לקחתו הביתה, באתי לכאן לבנות ישיבה השיב הבן בנחישות אני לא עוזב.

חטיפת ילדים

באותם הימים רבי אברהם הצליח להשפיע על אמו של בחור בחיפה שתשלח את בנה לישיבה הקדושה בכפר סבא, כאשר הגיע אביו הביתה ושמע שהבן נסע לישיבה רדף אחריהם עד התחנה המרכזית, שם השיג אותם ואיים על ר' אברהם שאם לא יחזיר את הבן הוא יתלונן במטרה על חטיפת בנו, למרות הכל הגיע הבן לישיבה וברבות הימים הפך לאחד מגדולי ההוראה בדורנו. (ר"ש לורינץ ז"ל)

עשור לישיבה

במלאות עשור לישיבה כתב תלמיד הישיבה דאז- ר' מאיר וונדר שליט"א מאמר בדגלנו תשי"ד: בכפר סבא מגלים את המאור שבה, מחדירים אותו לנשמות הילדים וממילא הוא מחזירן למוטב, ולא היה זה אפשרי לולי מתנת ה' שנחונה בו ישיבה זו, והיא הנהלה רוחנית מובחרת ומעולה תלמידי חכמים מבחירי הישיבות שתורתן אומנתן, **ועל כולם ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן, איש האשכולות שהכל בו, וכמון הזה שאתה טועם בו כל הטעמים, כן ממנו יכול כל תלמיד לקבל את הכל בכל השטחים.** כל הלומד שם מקבל דרך ישרה בלימוד שיוכל להכין היטב בעצמו דף גמרא ותוספות ולשוט קצת בים הראשונים, גם בהתמדה גדולה.

מאחרי בנשף יתפלאו לראות מאוחר בלילה אור הבוקע מחלוני הישיבה, אחד המתמידים עדיין לא שכב לישון. גם משכימי קום למלאכתם ימצאו שכבר קדמום בני הישיבה לעסוק בתורתם, וזכורים עדין ימי הקרבות בהם שוטטו ברחובות שומרים מזוינים, ורבה היתה הפתעתם לראות אחרי חצות ילדים שקועים בלמודם מתוך רצון עצמי, ובלי שישלמו להם עבור זה. חמרניים אלו לא יכלו לתפוס תורה לשמה מהי, ואמנם רבים משכני הישיבה החפשים, עינם צרה בקיומה ורבות סבלה הישיבה משכנותם של אלה, אך דוקא בסביבה חפשית כזו פורחת הישיבה במובן הרוחני ללא כל השפעה מזיקה, אדרבה אורית הרחוב החפשי עוד מחסנת את ההכרה ומחזקת מאד להתעלות מעל לשפלותם והבליהם, וכשתלמיד כפר סבא משקיף לאחר תפלת שחרית חמה בעד החלון ורואה תושבים קמים ישר לעבודתם בשדה שהיא תוכן חייהם, מי כמוהו עריבה לו התפילה **עלינו לשבח לאדון הכל שלא שמנו כמשפחות האדמה**, לעומת זאת בחיים הדתיים של המושבה משמשת הישיבה גורם מעודד ומחזק מאד, בזמן האחרון הולך ומתגבש חוג חרדי במקום המתרכז מסביב הישיבה, ישיבה זו שדרך כוכבה בכפר סבא זכתה להוציא בקירבה פירות הילולים שפיארו את שמי עולם התורה.

מזכירה לך את ליטא

מאמר נוסף בדגלנו תחת הכותרת 'פאר התנועה' נכתב התיאור הבא: בעברך היום בכביש כפר סבא מגדיאל קולות מוכרים של ניגון הווית דאביי ורבי עולים באזניך, ובלי משים אתה מהרהר על הפלא, כי בלב השרון בין יישובים חילוניים נשמע פתאום קול התורה בוקע מעשרות תלמידים השוקדים ענ התורה ביום ובלילה, למען בחון אם אין זה אלא חלום נעים, הנך מתקרב לבנין הנאה של הישיבה ותמונה נפלאה מתגלה לעיניך עשרות צעירים יושבי כפופים על גבי הגמרות ומתפללים נושאים ונותנים במלחמתה של תורה, התמונה מזכירה לך את עיירות ליטא ופולניה עת היו מלאות בנוער יקר שכזר אשר שם לילותיו כימים בלימוד תורה.

בקשת תמיכה

בקובץ המאור (אלול תשי"ד) נכתב: שלחו עזרה לישיבת חפץ חיים כפר סבא ארץ ישראל. הישיבה שהיא המוסד התורתי היחידי בארץ ע"ש מרן הסבא קדישא זצוק"ל פונה בזה בקריאת עזרה לכל מוקירי שמו של רבנו זצוק"ל. בישיבה לומדים למעלה ממאה תלמידים כ"י מצבה הכספי של הישיבה וכל קיומה של הישיבה עומדת בסכנה. לכן אנו פונים לכל יהודי אשר קיום התורה ארצנו הקדושה קרוב ללבו לחוס ולבוא לעזרת הישיבה ובזכות קיום התורה וזכות הסבא קדישא מרן בעל החפץ חיים זצוק"ל יזכו לכתיבה וחימה טובה וכל טוב.

הקמת הישיבה גדולה

בקובץ הנאמן (אייר תשי"ב) מדווח: ישיבה גדולה בכפר סבא - נוסף לישיבת חפץ חיים של הנוער האגודתי בכפר סבא נוסדה הקיץ ישיבה גדולה בראשותו של הרב הגאון ר' אהרן ליב שינמאן (- שטיינמן) מבחירי תלמידיו של הגאב"ד דבריסק שליט"א.

וכן מדווח דגלנו (סיון תשי"ב) בטאון התנועה של צא"י על התרחבות הישיבה והקמתה של הישיבה הגדולה 'רבינו חיים עוזר' בישיבה הגדולה בכפר סבא, בישיבה הגדולה שנוסדה עכשיו בכפר סבא ע"ש רבינו חיים עוזר גרודזנסקי זצ"ל התחילו כבר הלימודים ונתקבלו תלמידים מצויינים. הלימודים מתקיימים בבית הכנסת הגדול בכפר סבא עד שיוקם בע"ה בנין עצמאי עבור הישיבה.

הרב הגאון ר' אהרון לייב שטיינמן שליט"א מבחירי תלמידיו של הגאון מבריסק שליט"א מכהן כראש ישיבה.

ועתה עובר הדיווח בדגלנו הנ"ל לישיבה קטנה. ה"ה ישיבת חפץ חיים, בישיבה של צא"י בכפר סבא ע"ש החפץ חיים זצ"ל הקיימת כבר 8 שנים ואשר יצא לה מוניטין כאחת הישיבות הטובות בארץ לבני הנעורים נתקבלו הרבה תלמידים חדשים מבוגרי מוסדות החינוך של אגודת ישראל. תלמידים שגמרו את הישיבה עברו לישיבה הגדולה ישיבת ר' חיים עוזר וממשיכים שם בלמודיהם.

תלמידים רבים שהתדפקו על דלתות הישיבה לא נתקבלו מחוסר מקום, מקוים אי"ה להוסיף אגף נוסף לישיבה בזמן הקרוב שיאפשר לקלוט תלמידים נוספים. כראשי הישיבה מכהנים הרה"ג ר' דוד רוטברג והרה"ג ש' א' אורלנסקי וכמנהל רוחני הרב יעקב משה הנפלינג.

אודות דרכי החינוך של רבנו בישיבה זו, ואודות יתר הרמי"ם שם נכתוב אי"ה בא' הגליונות הבאים

נבקש מי שיש בידו חומר נוסף אודות תקופה זו של רבנו, נשמח אם ימסור בהקדם למערכת.